Cursus Thora
Inleiding

Driebergen, 31 augustus 2010

Willem J. Ouweneel

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom network.nl 2010

Tenach

‘Oude Testament’: 2Ko 3:14 (contrast met ‘nieuwe verbond’, Jr31:31)

Verbond = testament (Gr. *diathèkè*)

Joodse naam: *TeNaCh* (acroniem):

- T = Thora
- N = N’viïm (profeten): vroege, late
- Ch/K = K’toebim (geschriften)

Vgl. Lc 24:44: wet, profeten, psalmen

Tenach = ‘Bijbel’ in joodse zin

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel - Stg Shalom network.nl 2010

Thora (of Torah, of Tora)

(a) geheel van de mozaïsche of sinaïtische wetten (Lc 2:22: ‘wet van Mozes’)

(b) de Pentateuch
(inclusief Genesis: zie Gl 4:21!)

(c) hele Tenach (vgl. bijv. Rm 3:19, waar uit Ps wordt geciteerd)

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom network.nl 2010

Uitleg van de Thora

- *Orthodoxe joden:* bezien de Thora door de bril van de Talmoed
- *Christenen:* bezien de Thora door de bril van het Nieuwe Testament
- Sommige *messiaanse joden:* bezien de Thora door de bril van de Talmoed én het Nieuwe Testament

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom network.nl 2010

Wat is de Talmoed?

Bestaat uit 2 delen:

- *Misjna* (ca. 200 n.C.): schriftelijke vastlegging van de Mondelinge Leer (430 v.C. - 200 n.C.)
- *Gemara* (3e – 5e eeuw): rabbijns commentaar op de Misjna

Feitelijk 2 Gemara's:

- Babylonische Talmoed (de 'eigenlijke' Talmoed)
- Jeruzalemse Talmoed

Twee onderdelen van de Talmoed:

- *halacha*: uitleg & uitwerking van de Torahgeboden
- *(h)aggada*: verhalen, legenden, fabels, gelijkenissen

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom network.nl 2010

Wet van *Mozes*

Waar komt de Thora vandaan?

- De joodse én chr. traditie zegt: ‘van Mozes’ (> van God; Ne 8:8,18 ‘wet Gods’)
- NT: Mozes op talloze plaatsen de bron genoemd (‘Mozes heeft gezegd…’, Mt 22:24; Mc 7:10)
- ‘Mozes [= hele Thora] en de profeten’ (Lc 16:31; 24:27)

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom network.nl 2010

Post-Mosaica

- Bijv. in Gn: 12:6b de Kanaänieten waren toen in het land [verleden tijd!]
- 14:14 Dan (maar Dan woonde daar pas sinds Re 18)
- 36:31-39 (Edomitische vóór Israëlitische 'koningen'!)
- 40:15 het 'land van de Hebreeën'

Hoeveel *post-Mosaica* zijn er nog meer, die wij niet herkennen?? (dus hoeveel is écht van Mozes?)

- Toch: de *bulk* gaat terug op Mozes' tijd of (w.b. Gn) zelfs nog ouder (aartsvaders!?)

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom network.nl 2010

Voor wie is de Thora?

Alles voor Israël geschreven, maar ook voor gelovigen uit de *goijim*:

- ‘Want alles wat tevoren geschreven is, is tot *onze lering* geschreven, opdat wij door de volharding en door de vertroosting van de Schriften de hoop hebben’ (Rm 15:4)

- ‘Al deze dingen nu zijn hun overkomen *als voorbeelden* en zijn beschreven *tot waarschuwing voor ons*, op wie de einden van de eeuwen zijn gekomen’ (1Ko 10:11)

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom network.nl 2010

Indeling van de Thora

1) van Adam tot Noach	Gn 1-5
2) van Noach tot Abraham	Gn 6-11
3) van Abraham tot de 12 patriarchen	Gn 12-50
4) ISRAËL van Egypte tot de Sinaï	Ex 1-18
5) ISRAËL bij de Sinaï: wetgeving	Ex 19 – Nm 10
(het langste gedeelte! betekenis van de wet)	
6) ISRAËL van de Sinaï tot de velden van Moab	Nm11-21
7) ISRAËL in de velden van Moab	Nm 22-Dt 34

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom network.nl 2010

Genesis: basis voor de hele waarheid van God

- God als Schepper
- De mens als beelddrager Gods én gevallen
- God als Rechter (oordeel) én Verlosser (genade)
- Principe vh plaatsvervangend offer
- Gehoorzaamheid (‘wetten’) en navolging (aartsvaders)
- Beloften en verbond
- Rechtvaardiging uit geloof
- Verkiezing (Isaak <> Ismaël; Jakob <> Esau; Jozef <> 11 broers)
- Vreemdelingschap (pelgrim)
- Menselijke verantwoordelijkheid <> goddelijke voorzienigheid
- Notie van een ‘volk van God’ (ontstaan van Israël!)

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom network.nl 2010

Schijnbaar ontbrekende thema's in de Thora

- Beloofde land: maar zie alle beloften én de beschrijving
- Koningschap/Messias: maar zie Silo (Gn 49:10) en Nm 24:17 (ster uit Jakob)
- Tempel: maar zie Ex 15:13,17; Dt 12

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel - Stg Shalom network.nl 2010

Indeling Genesis: 7 patriarchen

1) Adam	Gn1-5
2) Abel / Henoch	Gn4, 5 (beide in NT!)
3) Noach	Gn6-11
4) Abraham	Gn12-14
5) Isaak	Gn25-26
6) Jakob	Gn27-36
7) Jozef	Gn37-50

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom network.nl 2010

Indeling in *parasjot*

Hd 15:21 ‘Mozes heeft er van oude geslachten af in elke stad die hem prediken, daar hij op elke sabbat in de synagogen wordt gelezen’ (dus oude traditie!!) (3-jaarlijkse cyclus)

Daartoe moet ‘Mozes’ (= Thora) in stukken (*parasjot*) worden verdeeld (enk.: *parasja*)

Eerste lijst van de bekende 54 *parasjot* bij een v.d. grootste rabbijnen: Maimonides (rabbi Mosje ben Maimon, RaMbaM) in zijn *Misjné Torah* (ondertitel: *Sefer Jad haChazaqa*, ‘boek van de sterke hand’), een echte codex (wetboek) van joodse wetten en regels (ca. 1170/80).

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom network.nl 2010

Namen van de *parasjot*

Parasjot altijd genoemd naar 1e of 1e voornaamste Hebreeuwse woord, bijv. *(parasjat) b'résjit*

Net als de boeken van de Thora:

Gn = *B'résjit:* 'In den beginne'

Ex = *(W'élèh) Sj'mot:* '(En dit zijn de) namen'

Lv = *Wajjiqra:* 'En [Adonai] riep'

Nm = *B'midbar:* '(En Adonai sprak tot Mozes) in de woestijn'

Dt = *(Élèh had)Devarim:* '(Dit zijn de) woorden'

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom network.nl 2010

Haftarot

- Naast de *parasja* elke sabbat een *haftara*: vast gedeelte uit de profeten (HELE Torah jaarlijks gelezen, maar van de profeten slechts vaste delen; bijv. nooit Js 53).
- Bijv.: bij *parasjat b'résjit* (Gn 1:1-6:8): Js 42:5- 43:10, waar over God als Schepper wordt gesproken (42:5)
- bij *parasjat noach* (Gn 6:9-11:32): Js 54-55:5, omdat daarin sprake is van de zondvloed (54:9)

- Ook de overige boeken in de Tenach zijn in *parasjot* verdeeld, maar dat heeft geen betekenis voor de wekelijkse lezingen in de synagoge

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom network.nl 2010

Indeling *parasjot* Genesis

1) Gn1:1-6:8 **B'résjit** ('In den beginne') ADAM
2) Gn6:9-11:32 (Élèh tol'dot) **Noach** ('Dit zijn de geboorten van N.')
3) Gn12-17 **Lech l'cha** ('Ga uit!')
   ABR(AH)AM
4) Gn18-22 **Wajjira** ('En Hij verscheen', 'liet zich zien') ABRAHAM
5) Gn23:1-25:18 (Wajjihjoe) **chajjé Sarah** ('En 't leven v. S. was') ABR.
6) Gn25:19-28:9 (W'élèh) **tol'dot** (Jitzchaq) ('En dit zijn de geb. v.
   ISAAK')
7) Gn28:10-32:2 **Wajjitzé** ('En [Jakob] ging uit') JAKOB
8) Gn32:3-36:43 **Wajjisjlach** ('En [Jakob] zond') JAKOB
9) Gn37-40 **Wajjisjev** ('En hij woonde') JOZEF
10) Gn41:1-44:17 (Waj'hi) **miqqetz** ('En 't gebeurde, a/h einde van') JOZ
11) Gn44:18-47:27 **Wajjigasj** ('En [Juda] naderde') JOZEF
12) Gn47:28-50:26 **Waj'chi** ('En [Jakob] leefde') JAKOB/JOZEF

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel, -
Stg Shalom network.nl - 2010

Regels van de rabbijnse bijbeluitleg

PaRDeS = paradijs! maar ook acroniem:

P = *psjat* (‘simpel’): de simpele betekenis van de tekst (grammatisch-historisch)

R = *remes* (‘aanwijzing’): verborgen tekens in de tekst, bijv. gematria (getalswaarden)

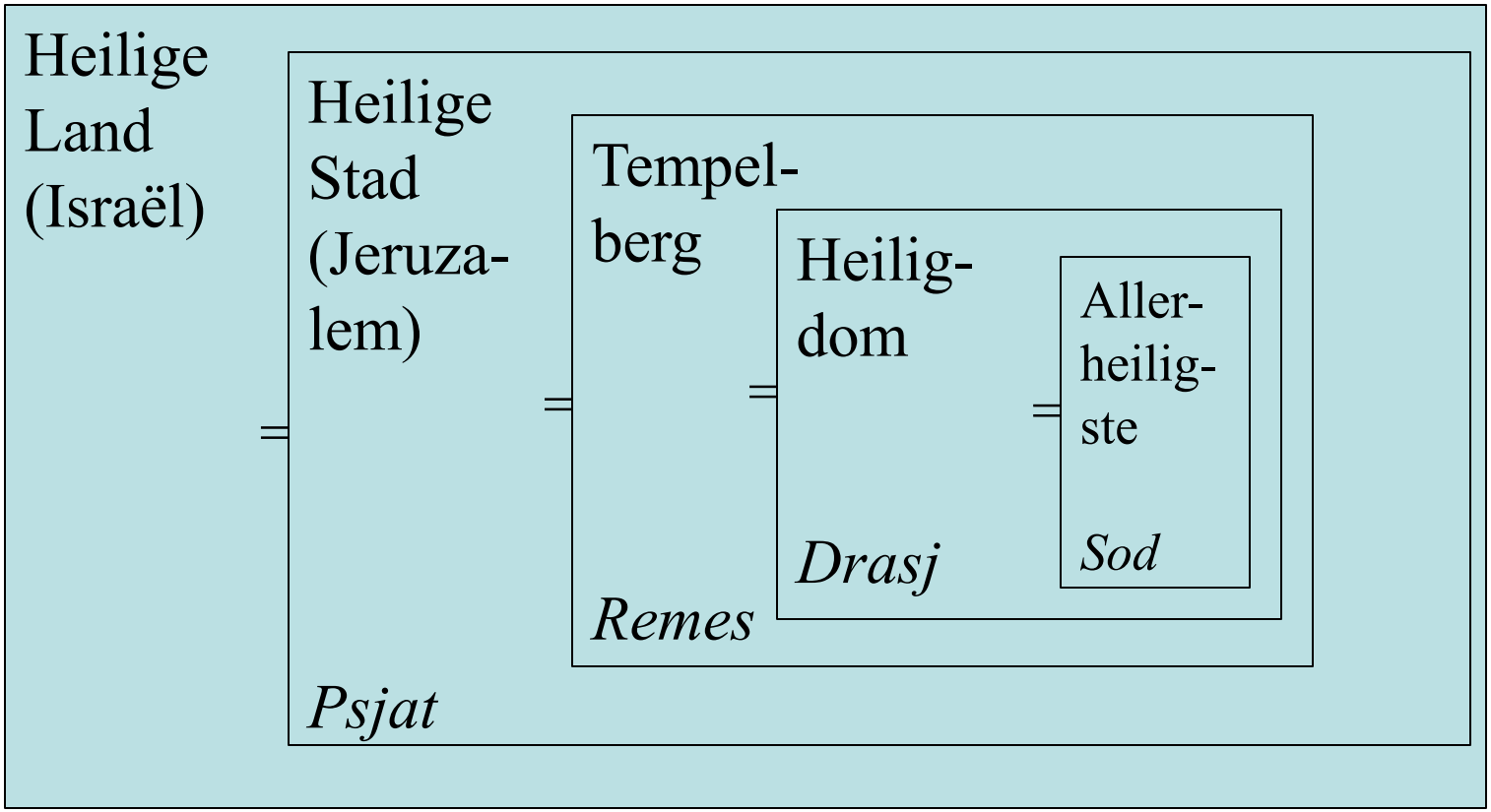
D = *drasj* (‘onderzoek’): midrasjische exegese: vgl. typologie

S = *sod* (‘geheim’): esoterische of mystieke exegese (‘alleen voor ingewijden’; *kabbalah*)

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel - Stg Shalom network.nl 2010

Vijf concentrische zones

(bijbeluitleg als ‘pelgrimage’)

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel - Stg Shalom network.nl 2010

Vergelijking met de Evangeliën

Psjat: Mc: Jesjoea als Dienstknecht: ‘wat moeten wij doen?’

Remes: Lc: Jesjoea als Zoon des mensen: ‘wat is de betekenis achter dat wat wij hebben te doen?’

Drasj: Mt: Jesjoea als Koning: ‘hoe wijst alles heen naar de vestiging v.h. koninkrijk Gods op aarde?’

Sod: Jh: Jesjoea als Zoon van God: ‘wat is het diepste geheim achter het koninkrijk Gods?’ (Vaderhuis, eeuwig leven)

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel - Stg Shalom network.nl 2010

Oudste joodse Thora-exegese

Oudheid en vroege Middeleeuwen (talmoedische literatuur in bredere zin):

- Talmoed (*halacha* [wetten] en *(h)aggada* = *midrasj*: alle niet-halachische delen)
- de *Targoemim* (*Targoem* = Aramese parafrase)
- Vele midrasjische werken, met name Midrasjim op de Torah: vooral Midrasj-Rabba

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel - Stg Shalom network.nl 2010

Grootste middeleeuwse joodse exegeten van de Thora:

- Rasji (rabbi Sjelomo Jitschaki of ben Jitschak) 11e eeuw
- zijn kleinzoon: RaSjBaM: rabbi Sj'moe'el ben Meïr, 12e eeuw
- Abraham Ibn Ezra, 12e eeuw
- David Kimchi, ca. 1200
- Nachmanides (rabbi Mosje ben Nachman, RaMbaN) 13e eeuw
- Gersonides (Levi ben Gersjon), 14e eeuw
- Obadja ben Jacob Sforno, 16e eeuw

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom network.nl 2010

parasjat B'résjit (Gn 1:1-6:8)

Omvat schepping, zondeval, Kaïn en Abel, 'zonen Gods', aankondiging zondvloed

Onderverdeeld:

I.	1:1-2:3	(vandaag)
II.	2:4-3:24	(volgende keer, 1e helft)
III.	4:1-6:8	(volgende keer, 2e helft)

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom network.nl 2010

Psjat: opbouw van Gn1

Scheiding	***Vermenigvuldiging***
1e dag: licht/duister	*4e dag:* lichtdragers i/h duister
2e dag: water/water	*5e dag:* bewoners van lucht/zee
3e dag: (a) zee/land (b) aarde > planten	*6e dag:* (a) bewoners v.h. land (b) aarde > mens

7e dag: rust

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom network.nl 2010

Psjat: primaire doel v. Gn1 (a)

- Wezen van *God*: oorsprong van alles (kloof Schepper/schepsel); licht (1Jh1:5); ook de 'lichten' (4e dag) komen van Hem (namen niet genoemd: vgl. heidense verafgoding)
- Wezen van de *mens*: beelddrager van God (ondanks kloof): onafhankelijkheid, individualiteit
- Verschil tussen *scheppen* (vs1, 21, 27) en *maken* (vs7, 14, 16, 25v.)
- Betekenis van Gods *Geest* (vs2) én Gods *'spreken'* (10x)

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom network.nl 2010

Psjat: primaire doel v. Gn1 (b)

- De oorsprong van het *licht* > lichtdragers
- De oorsprong van de drie grote *leefgebieden*:
  - *hemel* ('uitspansel') > wateren, sterren, vogels
  - *aarde* > planten, landdieren, mens
  - *wateren* op de aarde/zee > zeedieren
- *Benoemen* (= heersen): dag, nacht, hemel, aarde, zeeën, mens (5:2) (vgl. Eva, 3:20)
- *'Het was (zeer) goed':* contrast met wereld na de zondeval

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom network.nl 2010

Rémes: verborgen hints

De Thora begint met een grote *beth* (letter b)

Getalswaarde: 2 > Gn1 is een ‘twee-verhaal’:

- God < > mens
- chaos < > orde
- licht < > duisternis
- hemel < > aarde
- wateren < > land
- man < > vrouw

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom network.nl 2010

Drasj: parallel bijbelse feesten

1) *Pèsach* paasnacht! > licht van het Lam

2) *Matsot* scheiding goed en kwaad

3) *Jom habBikkoerim* opstanding (3e dag!)

4) *Sjavoe'ot* pinksteren: oogst uit de volken Hd2

5) *Jom t'roeah* begin van een nieuwe era: herstel van Israël (Js 18:3; 27:13; Jl 2:1,15; Zc 9:14)

6) *Jom Kippoer* wederkomst van Jesjoea (de hogepriester keert terug uit het heiligdom, Dn9:24)

7) *Soekkot* messiaanse rijk

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel - Stg Shalom network.nl 2010

Sôd: geheimenis

Waar zien we Jesjoea in Gn1?

1) 'in Hem' alles geschapen (Jh1; Ko1; Hb1)
2) Hij is het Woord (Jh 1:1-18)
3) *Roeach:* Geest van Jesjoea (Hd 16:7)
4) 'Licht' = Thora, maar 'zon' = Jesjoea
5) Jesjoea: beeld van God (Ko 1:15), Koning
6) Man v.d. vrouw ('volk van God')
7) Heer van de sabbat (Mt 12:8)

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom network.nl 2010